

የወሰን ሳይሆን የህዝቦች አንድነት ያለው ሥርዓት

ኢብሳ ነመራ 10-31-17

በዓለማችን ከ25 በላይ ሃገራት ፌዴራላዊ የመንግስት አወቃቀር ሥርዓትን ይከተላሉ። ከተለለቁቹ ሃያላን - አሜሪካ፣ ካናዳ፣ ሩሲያ ጀምሮ ከሳህራ በታች እስካሉት ናይጄርያና ኢትዮጵያ በዚህ ፌዴራላዊ ሥርዓት የሚተዳደሩ ሃገራት ናቸው። ፌዴራላዊ ሥርዓት በሁለት እርከን የተከፋፈሉ መንግስታት የየራሳቸው ስልጣን ኖሯቸው የሚያስተዳድሩበት ሥርዓት ነው። አንደኛው እርከን ማዕከላዊው ወይም የፌዴራል መንግስቱ ሲሆን፣ ከዚህ በተጨማሪ የክልል ወይም የግዛት መንግስታት ይኖራሉ። ሁለቱም የመንግስት አካላት - የፌዴራልና የክልል/ግዛት መንግስታት በህገመንግስት የተደነገገ የየራሳቸው የስልጣን ድርሻ አላቸው። ኢትዮጵያ ከ1987 ዓ/ም ጀምሮ ላለፉት 23 ዓመታት በዚህ ፌዴራላዊ ሥርዓት ስትተዳደር ቆይታለች - ኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ (ኢ.ፌ.ዴ.ሪ) ህገመንግስት መተዳደር ከጀመረችበት ጊዜ አንስቶ መሆኑ ነው።

የኢ.ፌ.ዴ.ሪ ህገመንግስት አንቀጽ 1፣ የኢትዮጵያ መንግስት ስያሜ በሚል ርዕስ ስር፤

`ይህ ህገመንግስት ፌዴራላዊና ዲሞክራሲያዊ የመንግስት አወቃቀር ይደነገጋል። በዚህ መሰረት የኢትዮጵያ መንግስት የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ በሚል ስም ይጠራል` ይላል።

የህገመንግስቱ አንቀጽ 46 የፌዴራል ክልሎች በሚል ርዕስ ስር፤

- የፌዴራሉ መንግስት በክልሎች የተዋቀረ ነው
- ክልሎች የሚዋቀሩት በህዝብ አሰፋፋር፣ ቋንቋና ፍቃድ ላይ በመመስረት ነው

ይላል።

አንቀጽ 47 ደግሞ የፌዴራል መንግስት አባላት በሚል ርዕስ ስር ክልሎችን ይዘረዝራል። በዚህ መሰረት የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ አባላት፤ የትግራይ ክልል፤ የአፋር ክልል፤ የአማራ ክልል፤ የኦሮሚያ ክልል፤ የሱማሌ ክልል (በኋላ በክልሉ መንግስት ውሳኔ ስያሜው የኢትዮጵያ ሶማሌ ክልል እንዲሆን ተደርጓል)፤ የቤኒሻንጉል/ጉምዝ ክልል፤ የደቡብ ብሄሮች፣ ብሄረሰቦችና ህዝቦች ክልል፤ የጋምቤላ ህዝቦች ክልል፤ የሃረሪ ህዝብ ክልል ናቸው።

እነዚህ የፌዴራሉ መንግስት አባላት የሆኑት ክልሎች ልክ እንደፌዴራል መንግስቱ ሁሉ የህግ አውጪነት፣ ህግ አስፈጻሚነትና የዳኝነት ስልጣን ያላቸው አካላትን ያቀፈ ክልላዊ መንግስት መስርተዋል። የየራሳቸው ህገመንግስትም አላቸው። በኢ.ፌ.ዴ.ሪ ህገመንግስት አንቀጽ 51 እና 52 የፌዴራልና የክልል መንግስታት ስልጣንና ተግባር ተወስኗል።

ሃገራት ፌዴራላዊ ስርዓት እንዲመሰርቱ የሚያደርጋቸው የየራሳቸው ታሪካዊ ሁኔታዎች አላቸው። አንዳንዶቹ የተለያዩ ሆነው ቆይተው በስምምነት በአንድ መንግስት ስር ለመኖር በመስማማት የተመሰረቱ ሲሆኑ፣ ሌሎች ደግሞ በልዩነት ውስጥ ያላቸውን አንድነት ለማጽናት የተመሰረቱ ናቸው። ኢትዮጵያም እንዲሁ ፌዴራላዊ ሥርዓት እንድትመሰርት ያደረጋት የራሰዋ ታሪካዊ ነባራዊ ሁኔታ አላት።

አሁን ኢትዮጵያ የምንላት ምድር ላይ የሚኖሩ ህዝቦች ከአንድ ክፍለ ዘመን በላይ በአሃዳዊ ስርአት ስር ከቆዩ በኋላ ነው ፌደራላዊ ስርአት የመሰረቱት። ፌደራላዊ ስርአቱ ራሳቸውን በራሳቸው እያስተዳደሩ በልዩነት ውስጥ ያለውን አንድነታቸውን ያጸኑበት ሥርአት ነው።

ኢትዮጵያ የተለያዩ ማንነት ቋንቋ፣ ባህልና ወግ፣ ታሪክ፣ ያላቸው ብሄሮች፣ ብሄረሰቦችና ህዝቦች ሃገር ነች። በ19ኛው ክፍለ ዘመን ማገባደጃ በኋላ በኃይል ሃገሪቱን አንድ ያደረገው ዘውዳዊ ሥርአት ብሄሮች፣ ብሄረሰቦችና ህዝቦች ቀድሞ ሲተዳደሩበት የነበረውን የየራሳቸውን ሥርአት አፍርሶ አሃዳዊ ስርአት መሰረተ። በአሃዳዊ ሥርአቱ ውስጥ የተካተቱት ብሄሮች፣ ብሄረሰቦችና ህዝቦች የራሳቸውን አስተዳደራዊ ሥርአት ብቻ አልነበረም እንዲያጡ የተደረገው። ማንነታቸው - ቋንቋ፣ ባህልና ታሪካቸው በህግ እውቅና ተነፍጎት ነበር። በቋንቋቸው የመንግስት አገልግሎት ማግኘት፣ ልጆቻቸውን በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው የማስተማር፣ ባህላቸውን የማሳደግ፣ እውነተኛ ታሪካቸውን የማውጣትና የመንከባከብ መብት አልነበራቸውም። በመሬታቸው ላይ የነበራቸውን የባለቤትነት መብትም ተነፍገዋል። በገዛ ሃገራቸው የህልውናቸው መሰረት የሆነውን መሬት ተነጥቀው ለገባር ጭሰኝነት ተዳርገዋል።

ይህ ጭቆና የብሄራዊ ነጻነት ትግል እንዲያካሂዱ የሚያስገድድ ነባራዊ ታሪካዊ ሁኔታ ፈጥሯል። ለአንድ ክፍለ ዘመን ባልተደራጀና ወቅታዊ ጉዳዮች መር የሆነ የተበታተነ ትግል ሲያካሂዱ ኖረዋል። ይህ የብሄራዊ ነጻነት ትግል ከ20ኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ በኋላ መልክ እየያዘ መጣ። በተለይ ከ1960ዎቹ በኋላ ወደ ተደራጃ የትጥቅ ትግል ተቀይሮ በ1983 ዓ/ም ዘውዳዊውን ሥርአት ተክቶ ሃገሪቱን ሲያስተዳድር የነበረውን የወታደራዊ ደርግ አሃዳዊ ሥርአት አስወገደ። አሁን ያለው ፌደራላዊ ሥርአት በዚህ አሃዳዊ ሥርአት መቃብር ላይ የተመሰረተ ነው።

ቀደም ሲል የነበረው አሃዳዊ ሥርአት አመሰራረት ዓላማ ወሰን ማስፋት ነበር። ዓላማው የህዝብን - ብሄሮች፣ ብሄረሰቦችና ህዝቦችን ጥቅምና ፍላጎት፣ መብትና ነጻነት ማረጋገጥ ሳይሆን፣ ወሰን በማስፋት መሬት ማግኘት ነበር። ለተስፋፊ ፊውዳላዊ ዘውዳዊ ሥርአት ሃገር ማለት መሬት ነው። በመሬቱ ላይ የሚኖረው ህዝብ የነገስታቱና መሳፍንቱ ተገዢ (subject) ተደርጎ ነው የሚቆጠረው። ለፊውዳል ገዢዎች ህዝብ ማለት የራሱንን መሬት እያረሰ የሚገብር ጭሰኛ፣ ጦርነት ሲመጣ የሚሰለፍ ተዋጊ ማለት ነው። ህዝብ መብትና ነጻነት እንዳለው ፍጡር አይወሰድም። የኢትዮጵያ ብሄሮች፣ ብሄረሰቦችና ህዝቦች ያካሄዱት ትግል ይህን እውነታ በመቀየር ነጻነታቸውን የማጎናጸፍ ግብ ነበረው።

ወታደራዊው ደርግ ብሄሮች፣ ብሄረሰቦችና ህዝቦች ባካሄዱት የነጻነት ትግል ከተወገደ በኋላ፣ ሃገሪቱ የመበታተን ጠርዝ ላይ ደረሰች። ይህን እንጂ ተገንጥሎ ነጻ ሃገር መመስረት መብትና ነጻነት ወደ ተከበረበት ሥርአት የሚያደርስ ብቸኛ አማራጭ ሳይሆን ከአማራጮች አንዱ መሆኑን ታሳቢ በማድረግ፣ በኃይልም ቢሆን አብረው በኖሩባቸው ዘመናት ያፈሯቸው መልካም የጋራ እሴቶች ላይ ተመስርተው ራሳቸውን በራሳቸው እያስተዳደሩ በእኩልነትና በመከባባር የሚኖሩበት የጋራ ሥርአት የመመስረት አማራጭን ለመሞከር ተስማሙ። እዚህ ስምመነት ላይ የደረሱት ያለአንድ የውጭ ኃይል አደራዳሪነት በራሳቸው ፍቃድና ውሳኔ ነበር። የፌደራላዊ ሥርአቱ ጥንሰስ ይህ የብሄሮች፣ ብሄረሰቦችና ህዝቦች ስምመነት ነው። በኢትዮጵያ ፌደራላዊ ሥርአት ለመመስረት ምክንያት የነበረው ታሪካዊ ሁኔታ በአጭሩ ይህን ይመሰላል።

በዚህ አብሮ የመኖር ጥንሰስ ሃሳብ መነሻነት፣ በእኩልነትና በመከባባር ላይ የተመሰረተ የህዝቦች አንድነት ወዳለው ሥርዓት የሚያሸጋግራቸው ጊዜያዊ መንግስት መሰረቱ። የሽግግሩ መንግስት አብረው መኖር የሚያስችላቸውን የቃል

ኪዳን ሰነድ የሚያዘጋጁበት ወቅት ነበር። በሶስት ዓመታት ጊዜ ውስጥ አብሮ የመኖር የቃል ኪዳን የሆነውን ሰነድ - የኢ.ፌ.ዴ.ሪ ህገመንግስት ቀርጸው አጸደቁ።

በጽሁፉ መግቢያ ላይ የጠቀሱት ህገመንግስት የኢትዮጵያ ብሄሮች፣ ብሄረሰቦችና ህዝቦች በፍቃዳቸው ራሳቸውን በራሳቸው እያስተዳደሩ በእኩልነት የህዝቦች አንድነት ያለው ፌደራላዊ ሥርዓት ለመመስረት የገቡት ቃልኪዳን ነው። ፌደራላዊ ሥርዓቱን ከቀደሙት አሃዳዊ ሥርዓቶች የሚለየው ቀዳሚው ባህሪ በብሄሮች፣ ብሄረሰቦችና ህዝቦች ፍቃድ የተመሰረተ መሆኑ ነው። ሌላው መለያ ባህሪው በሃገሪቱ የወሰነ የመሬት ሳይሆን የህዝቦች አንድነት እንዲኖር ያደረገ መሆኑ ነው።

ፌደራላዊ ሥርዓቱ በብሄሮች ፍቃድ የተመሰረተ የህዝቦች አንድነት መፍጠር አስችሏል። ፌደራላዊ ሥርዓቱ በሃገሪቱ ብሄሮች፣ ብሄረሰቦችና ህዝቦች ፍቃድ በእኩልነት ላይ የተመሰረተ የህዝቦች አንድነት ያለው በመሆኑ ምንም ውጫያዊ ኃይል ሊያፈርሰው አይችልም። የህዝብ ትስስር ውጤት በመሆኑ በልዩነት ውስጥ ያለን አንድነት በማጽናት የማይናወጥ ሥርዓት መመስረት አስችሏል። ኢትዮጵያ የምትባለው ሃገር እንድትኖር ማድረግ የሚያስችል አሁን ካለው በህዝቦች አንድነት ላይ የተመሰረተው ፌደራላዊ ሥርዓት የተለየ አማራጭ የለም።